

Een Nederlands-Belgisch forum over arbeidsvraagstukken

Wie zich de discussies over de post-industriële samenleving en de vrijetijdsmaatschappij nog herinnert zal niet aan de indruk ontkomen, dat we de afgelopen jaren getuige zijn geweest van een opmerkelijke herwaardering van arbeid. Tien, vijftien jaar geleden leefde in brede kring de verwachting dat de mensen zich in toenemende mate zouden gaan richten op de vrije tijd en dat de betekenis van de arbeid in snel tempo zou afnemen. De economische teruggang en de daarmee verbonden schaarste aan banen hebben ons weer met beide benen op de grond geplaatst.

Dat neemt niet weg, dat er thans sprake is van veranderingen die hun uitwerking op het denken over arbeid en de plaats van arbeid niet zullen missen. Technologische vernieuwingen binnen de arbeidsorganisatie, segmenteringstendenties op de arbeidsmarkt, verschuivingen in de relatie tussen werkgevers en werknemers (de arbeidsverhoudingen), de opkomst van 'onbeloonde' en 'informele' arbeid zullen de verhoudingen binnen en buiten het arbeidsbestel ingrijpend beïnvloeden. Dat dit allerwege wordt beseft blijkt uit de grote belangstelling die in de publieke opinie en in de media hiervoor bestaat.

In het kielzog van de hernieuwde belangstelling voor arbeid is ook het onderzoek naar arbeidsvraagstukken in de afgelopen jaren snel in omvang toegenomen, mede gevoed door een tot op heden nog steeds groeiende opdrachtenstroom. Het merendeel van dit onderzoek beoogt meer inzicht te bieden in de oorzaken van de problemen die zich door toedoen van de genoemde ontwikkelingen aandienen en wil een bijdrage leveren aan de oplossing van deze problemen.

In dat licht is het opmerkelijk dat maar zo weinig van de resultaten van het onderzoek doordringt tot een breder publiek dan de onderzoekerswereld. Daarvoor kunnen enkele oorzaken worden genoemd.

De geringe toegankelijkheid van veel onderzoek bijvoorbeeld, die zeker niet alleen het gevolg is van het gebezigde taalgebruik, maar ook van de

beperkte verspreiding van onderzoeksrapporten en -papers. Een andere reden is de opdeling van het onderzoeksterrein in een aantal op zich zelf staande deelgebieden (zoals arbeidsorganisatie, arbeidsmarkt en arbeidsverhoudingen) en de sterk wisselende aandacht voor specifieke thema's daarbinnen. Daardoor is het zelfs voor de meeste onderzoekers moeilijk geworden een overzicht te verwerven of samenhangen in het oog te houden.

Deze situatie vormt de achtergrond voor de oriëntering van dit tijdschrift en geeft tevens de functie aan die het in de ogen van de redactie moet gaan vervullen. Het eerste doel van het Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken is om meer bekendheid te geven aan de resultaten van sociaal-wetenschappelijk onderzoek op het terrein van arbeidsorganisatie, arbeidsmarkt, arbeidsverhoudingen en arbeidsbestel. De redactie beoogt zo een forum te creëren voor onderzoekers en een brede kring van in onderzoek geïnteresseerde personen, waarin een discussie gevoerd kan worden over ontwikkelingen en beleidsproblemen die zich op dit terrein voordoen.

Een dergelijk forum zal naar verwachting de samenhang tussen deelterreinen en de continuïteit van het onderzoek bevorderen en kan tevens de kwaliteit en de relevantie van het onderzoek ten goede komen.

Met deze doelstelling zal het Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken zich gaan bewegen in het spanningsveld van onderzoek en beleid. De redactie streeft naar een tijdschrift, dat een wetenschappelijk karakter combineert met een gerichtheid op actualiteit en beleid. De aansluiting op de actualiteit zal niet gezocht worden in het op de voet volgen van allerlei ontwikkelingen, maar in pogingen actuele problemen te analyseren en in een breder verband te plaatsen. De beleidsgerichtheid van het tijdschrift zal onder meer tot uitdrukking komen in pogingen om op bepaalde terreinen de formulering van beleidsproblemen en de doelstellingen van het beleid te confronteren met wat uit onderzoek over deze terreinen

bekend is. Verder zal aandacht worden besteed aan de achtergronden, strategieën en gevolgen van het beleid zelf.

Deze doelstelling houdt verder in dat het tijdschrift zich wil richten tot een breed publiek. Het is zeker niet alleen voor onderzoekers bestemd, maar richt zich evenzeer op groepen gebruikers van het onderzoek: beleidsmedewerkers binnen ministeries en andere overheidsinstanties, functionarissen van maatschappelijke organisaties, die in het arbeidsbestel actief zijn, organisatie- en personeelsfunctionarissen van bedrijven en instellingen; en verder tot allen die zich een beeld willen vormen van de ontwikkelingen in het arbeidsbestel.

In dit verband nog enkele woorden over twee voor de 'formule' van het tijdschrift centrale begrippen: 'arbeid' en 'sociaal-wetenschappelijk'. In aansluiting op de discussie over de tot voor kort vanzelfsprekende koppeling tussen arbeid en betaalde banen stelt de redactie zich op het standpunt dat arbeid niet zonder meer met betaalde arbeid gelijkgesteld moet worden. Het tijdschrift zal ook aandacht besteden aan informele of onbetaalde arbeid en de relaties die er tussen deze vormen van arbeid en het reguliere arbeidsbestel bestaan.

Verder kiest de redactie in eerste instantie voor een sociaal-wetenschappelijke invalshoek. Er wordt overigens geen zorgvuldige grensafbakening nagestreefd ten opzichte van disciplines als economie, recht en psychologie. Het is duidelijk, dat de arbeidsverdeling tussen de verschillende disciplines die zich met arbeidsvraagstukken bezig houden nogal willekeurig is en dat op sommige deelterreinen nauwelijks scherpe grenzen tussen organisatiesociologie en -psychologie, of arbeidssociologie en -economie te trekken zijn. Van de redactie valt hier eerder een beleid van bewuste grensoverschrijding dan van grensbewaking te verwachten.

Ook in een ander opzicht zal er in dit tijdschrift van grensoverschrijding sprake zijn. Van meet af aan is het opgezet als een co-productie van Nederlandse en Belgische onderzoekers. Hieruit blijkt onze wens om uitwisseling van kennis omtrent arbeidsorganisatie, arbeidsmarkt, arbeidsverhoudingen en arbeidsbestel in beide landen te bevorderen en onderlinge vergelijkingen te stimuleren. Het is dan ook niet toevallig dat deze eerste aflevering opent met een bijdrage over overeen-

komsten en verschillen tussen de Nederlandse en Belgische arbeidsverhoudingen.

In dit eerste nummer ligt het accent duidelijk op de arbeidsverhoudingen, terwijl terreinen als arbeidsmarkt en vooral arbeidsorganisatie minder aandacht krijgen. In de komende nummers zullen deze terreinen meer aan bod komen; daarin zullen onder meer bijdragen te vinden zijn over automatisering en veranderingen in het arbeidsproces, arbeidstijdverkorting, het scholingsbeleid van bedrijven en de vakopleiding, flexibiliserings-tendenties enz. Wel geeft het eerste nummer een goed beeld van het *soort* bijdragen dat men in dit tijdschrift mag verwachten en in de combinatie van onderzoek, actualiteit en beleidsgerichtheid die de redactie voor ogen staat.

Tenslotte willen wij op deze plaats het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, de Werkgroep Arbeidsvraagstukken en Welzijn van de Rijksuniversiteit Leiden en de Vrije Universiteit Brussel bedanken voor de subsidie die zij ten behoeve van dit eerste nummer ter beschikking stelden.

□

J.J. van Hoof
voorzitter redactie